

PILIPAI

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Pilipai lawea

Paulo imo luma sakamao ilo nana ne wurâta nana itula pâri ara kâ, ande ingere ngua nîne ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Pilipai lawea lâ Masedonia tâno. I muŋga imo Pilipai itula pâri ara panzi (Pâri Tamâta 16:12-40), kala tamâta pinde kalonzi tawana Yesu. Kinzi nde sugorai tamwatanzi, andeta zo toŋge sigona mbumbu ku sio imâ pa Paulo itogo wisi-ara mine. Paulo indeka nâ, kala ingere ngua nîne panzi iporo ndaŋge nana nenzi pavilâŋa kâ. Imo luma sakamao ilo, andeta iporo ngua ara mine tu kinda kalo-tawana tamâta ma tandeka ikura zo rârâni.

1 ¹Naŋa Paulo, aŋga Timoti, Yesu Kirisi ne wurâta tamâta maka, maka rua kamo taitu kala naŋa aŋgere ngua lâ pepa nîne tini imâ pa miki Maro Kindeni ne tamâta kamo Pilipai lawea, miki ninde kapasipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi lâ. Aku pepa nîne imâ pa nemi katonâŋa sitavanzî ngua nenzi kuleŋa tamâta tona. ²Kinda Tamânda Maro Kindeni kuku Maro ŋalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo kawa ndaŋge pa Maro Kindeni

³Ikura zo rârâ naŋa kalonŋu ngere nana miki kâ, aku lâ zo ninde rârâni taitu-taitu, ande naŋa kawâŋgu ndaŋge pa nanenŋu Maro Kindeni. ⁴Naŋa uru ano pa Maro Kindeni tu ma isuka miki rârâni, aku lâ nanenŋu noŋa ninde rârâni, ande naŋa akai noŋa tava ndekâŋa nâ, ⁵nana tu nia ndoyo, lâ zo ninde nemi kalo-tawana ipâŋga wasaseki, aku imâ lee ikura lâ zo nîne, ande miki uru kavila naŋa sondo lâ nanenŋu wurâta nana atula pâri ara panzi tamâta kâ. ⁶Mine kala naŋa kalonŋu tawana mine; Maro Kindeni, inani muŋga igagati miki taitu-taitu ilomi kalomi tu ma kalomi tawana i, ande i ma ikai wurâta lâ ilomi kalomi lee, ikura lâ zo

ndia wurâta ñinde ma marumbu lâ. Aku wurâta ñinde ma marumbu lâ zo ñinde Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo.

⁷Naña ilonḡu ndo ikeno pa miki rârâni, aku uru kalonḡu ñgere ñanami tava ndekâña nâ. Aku ara ñana naña ilonḡu ikeno mine, ñana tu miki rârâni uru kamandi kaika ku kasuka naña ñana aveta wurâta ñine kâ. Lâ zo ñine naña amo luma sakamao ilo, aḡga lâ zo muḡḡaña ñinde naña atula ḡgua pwataki tu pâri ara nde mao tona, ande Maro Kindeni ne wisi-wisi ikeno pa miki wa naña wa ñana taveta wurâta papa i. ⁸Maro Kindeni tamwata isama tu nanenḡu ḡgua ñine nde mao nâ; naña ilonḡu ndo ikeno pa miki rârâni, itogo Yesu Kirisi tamwata ilo ndo keno pami mine.

⁹Naña uru akai noña kie mine pa Maro Kindeni ñana miki kâ; naña ano pa i tu miki ma tinimi mwasa mao nâ panzi tinimi pinde, aku nemi vetâña ñinde ma ipâḡga ḡjalae ndo. Aku naña ano tu miki ma kapanâna sondo ndo ñana Maro Kindeni ne ḡgua mao kâ, aku ma kasama vetâña rârâni nenzi duvi sondo tona. ¹⁰Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapateanzi vetâña arara ñana kapaveta kuku. Ñineḡga muli, lâ zo ñinde Kirisi ma ipare nia panzi tamâta rârâni ñana nenzi vetâña kâ, ande miki ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonḡe tia. ¹¹Aku Yesu Kirisi ma io ilo-kalo ara ndo lâ ilomi kalomi, ñana miki ma kaveta vetâña ara rârâ, itogo kâi ipula kanaḡo mwasina. Mine kala tamâta ma simora nemi vetâña ñinde, ku ma sipanea Maro Kindeni sisuka i ḡa kâki.

Paulo imo luma sakamao ilo, aku ñine isuka pâri ara

¹²Ñinḡu-nambwe wukale, naña ilonḡu tu miki ma kasama ñine; malia pinde nde imâ ipâḡga pa naña lâ, andeta malia ñinde nde ikai nzâla piti panzi tamâta rârâ tu ma siloḡo pâri ara kâ. ¹³Mine kala kinzi tamâta simo nia ñine, sitavanzi zugu tamâta ñinde uru sikatona Koipu ḡjalae ne luma, ande kinzi ñinde rârâni sisama tu naña uru aveta wurâta pa Yesu Kirisi, aku ñana duvi ñinde kâ kinzi kazâña tamâta sipa wâlo kaika lâ tiniḡu ku siona amo luma sakamao ilo. ¹⁴Ñinḡu-nambwe kalo-tawana tamâta rârâ nde sisama tu wâlo kaika ikeno tiniḡu, aku ñinde ipu tini kaika panzi ñana sio nenzi kalo-tawana ilâ sondo pa Maro ḡjalae kâ. Mine kala sipile nenzi mâsi ñana siruru kâ, aku simandi kaika situla Maro Kindeni kawa ḡgua.

¹⁵⁻¹⁷Mao nâ, kinzi pinde sisama tu naña ḡḡḡu ipâḡga ḡjalae, kala wisinzi nâna pa naña ku sipadâda ñanana. Ḥana duvi ñinde kâ kinzi simandi situla pâri ara ñana Kirisi kâ. Kinzi situ sisuka warakanzi ḡnanzi kâki, aku lâ zo ndia situla pâri ara kâ, ande ilonzi kalonzi soki ndo. Kinzi ilonzi tu sisenḡe malia pinde kilo imâ pana, lâ zo ñine naña amo luma sakamao ilo yo.

Aŋga tamâta pinde nde ilonzi ara pa naŋa. Mine kala nenzi tini-mwasa ŋinde igagatinzi ŋana situla pâri ara kâ. Kinzi sisama tu Maro Kindeni wurâta ilua naŋa ŋana atula ŋgua pwataki tu pâri ara nde ŋgua mao nâ. ¹⁸Taitu naŋa ilonŋu rârâ ŋana tamâta ŋinde nenzi vetâŋa kâ, ande tia. Kinzi pinde nenzi ilo-kalo nde ara, aŋga pinde nenzi ilo-kalo nde ara tia. Ambo taitu kinzi rârâni uru situla pâri ara ŋana Kirisi kâ, aku ŋinde iveta naŋa ilonŋu ndeka ŋalae ndo.

Paulo ilo tu ma imo via ku ma isukanzi Pilipai ŋgu

Aku naŋa ma amo andeka mine nâ, ¹⁹ŋana tu naŋa asama mine; miki uru kano pa Maro Kindeni tu i ma ivilana, aku Yesu Kirisi ne Koroani uru ivila naŋa tona. Mine kala naŋa asama tu nanenŋu malia ŋine ma muli marumbu lâ, aku naŋa ma amo ara kilo. ²⁰Naŋa ilonŋu ndo tu ma aveta nanenŋu wurâta rârâni sondo nâ. Naŋa ilonŋu tu lâ zo ŋine wa zo rârâni wa, ande naŋa ma amandi kaika aruru tia. Ŋinenŋa ambo naŋa amo viânŋu tâku amâte tâku, ande kinzi tamâta ma sipanea Yesu Kirisi sisuka i ŋa kâki. ²¹Nanenŋu morâŋa nde mine; ambo naŋa ma amo viânŋu, ande ŋinde ma ara, ŋana tu Kirisi tamwata nde nanenŋu via ŋine warika. Ambo naŋa ma amâte, ande ŋinde ma ara ndo. ²²Ambo naŋa ma amo viânŋu yo, ande naŋa ma akura tu aveta wurâta ara pinde kilo. Taitu naŋa ma apatea via, tiya?, apatea mateŋa. Ŋinde naŋa asama tia. ²³Naŋa ilonŋu rua-rua ŋana ŋinde kâ. Naŋa ilonŋu ŋalae tu ma amâte alâ amo kuku Kirisi. Ŋinde ma ara ku ara ndo. ²⁴Andeta ara ŋana naŋa ma amo viânŋu lâ tâno kulu, ŋana tu nanenŋu wurâta nde ŋana asuka miki kâ, aku ŋine nde kelekele ŋalae tina. ²⁵Naŋa asama tu wurâta ikeno mo ŋai yo ŋana naŋa ma asuka miki kâ. Mine nde ilonŋu pateva tu naŋa ma amo viânŋu mine nâ, aku ma asuka miki rârâni nemi kalo-tawana tu ma itumbu ŋalae tava ndekâŋa nâ. ²⁶Ŋinenŋa lâ zo ŋana naŋa ma ataulo amâ amo kumi kilo, ande miki ma kandeka ŋalae tina ŋana naŋa kâ, aku nemi kalo-tawana ma ilâ mao nâ papa Yesu Kirisi.

**Maro Kindeni ipatea nzâla ara panzi Pilipai ŋgu mine;
kinzi ma sikai nâna ŋana nenzi kalo-tawana kâ**

²⁷Andeta kelekele ŋalae tina nde mine; miki ma kapaveta kuku vetâŋa rârâni Kirisi ne pâri ara itula pami ŋinde. Ŋinenŋa ambo naŋa ma akura tu amo kumi, ande naŋa ma amora tu miki kamandi kaika tava ilomi kalomi taitu nâ. Aku naŋa ma amora tu miki kamo taitu kaveta wurâta ŋalae tina ŋana kagagatinzi tamâta tu ma kalonzi tawana pâri ara kâ. Ambo naŋa ma akura tu amo kumi tia, ande naŋa ma aloŋo parinami tu miki kamo mine. ²⁸Aku naŋa ma asama tu miki karuru ŋananzi nemi kazâŋa tamâta, nde tia. Ambo miki ma kamandi kaika nâ, ande kinzi ma sisama tu Maro Kindeni ma muli izavarunzi. Aku kinzi ma sisama tu

inani ma ikea ŋana miki kâ lâ zo muli ŋinde. ²⁹Ŋana tu Maro Kindeni iveta kie ara pami kala ipatea tu miki ma kalomi tawana Yesu Kirisi. Andeta ŋinde nâ tia; i kala ipatea nzâla ara tonje kilo pami mine: miki ma kakai nâna ŋana nemi kalo-tawana ŋinde kâ tona. ³⁰Kala ŋine miki kamandi kuku naŋa lâ kazâŋa ilo. Muŋga miki kamora tu naŋa amo kazâŋa ndainani nâ ilo, kala zo ŋine miki kaloŋo tapâriŋa tu naŋa amo kazâŋa ŋinde ilo amo ŋai yo.

Kinda ma tamo ilonda taitu nâ taveta vetâŋa ara panzi tininda pinde

2 ¹Kirisi nde ipasipa kumi lâ, aku ŋinde ipu tini kaika pa ilomi kalomi. Aku i ne tini-mwasa kala iveta wisimi puu ndue tona. Koroani Sapâŋa nde imo kumi, aku miki kalomi sukâŋa ŋananzi tinimi pinde ku kaveta kemi ara panzi. ²Mine kala naŋa ano pami tu miki ma kapaveta kuku ilo-kalo taitu nâ. Aku naŋa kala ano pami tu miki ma kamo taitu ŋana kao nemi tini-mwasa ilâ mao nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Naŋa ano pami kilo tu miki ma kamo ilomi kalomi taitu nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande naŋa ma andeka ndo. ³Miki ma kapasuka warakami tinimi ku ilomi tu tamâta ma sipanea miki ŋami, mine ndimo. Ara ŋana miki ma kapatawa warakami tinimi lâ kalo-tawana tamâta naonzi, aku ara ŋana miki taitu-taitu ma ilomi mine; “Naŋa nde tamâta kaa nâ, aku tamâta pinde rârâni ŋanzi ipole naŋa ŋâŋgu”. ⁴Miki ma ilomi ŋalae koŋa ŋana warakami nâ ŋami ndimo. Miki ma ilomi ŋana tinimi pinde ŋanzi tona.

**Kirisi ipatawa tamwata tini, aku ŋana duvi
ŋinde kâ Maro Kindeni isuka i kâki**

⁵Ara ŋana miki ma ilomi ŋana warakami ŋami lâ vetâŋa kie taituni, itogo Yesu Kirisi muŋga itula mine. ⁶Nia ndoyo, aku imâ lee ikura zo rârâni, Maro Kindeni tamwata kilala nde ipipi ndo lâ Yesu Kirisi ilo. I imo rege-rege kuku Maro Kindeni, andeta i ŋandai isilikana ŋine kaika ŋga. ⁷I tamwata ilo patea tu ma ipile i nia ara ŋinde, aku ipâŋga itogonzi tamâta kaa ŋinde uru siveta wurâta koa tia nâ. Ipâŋga itogo kinda tamâta mine, ⁸aku kinzi tamâta simora i tu i nde tamâta mao. Aku ipatawa tamwata tini ku ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Iveta mine lee mateŋa ne zo imâ ipâŋga papa lâ. Mao nâ, ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua kala isâu panzi tu sipu i pâta imâte tava maŋeti ŋalae lâ kâi popole tini, ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine.

⁹Ŋana duvi ŋinde kâ, ande Maro Kindeni isuka Yesu Kirisi kâki ndo lâ. Aku i ŋoa ara tonje ilua i, ipolenzi ŋoa pinde rârâni. ¹⁰Mine kala muli ŋga, kinzi aŋelo rârâni sitavanzi tamâta rârâni wa kelekele rârâni simo vianzi lâ samba ilo wa tâno kulu wa mateŋa nianzi wa, kinzi ŋinde rârâni ma sipare tukunzi pa Yesu sipanea i ŋa. ¹¹Aku kinzi rârâni taitu-taitu ma

siporo situla pwataki mine tu, “Yesu Kirisi i nde Maro Ijalae”. Aku nana nenzi ngua njine kâ, ande Tamânda Maro Kindeni na ma ipânga jalae ndo.

Kinda ma tamo togo sinâla mine panzi tamâta

¹²Niŋgu-nambwe wukale, muŋga, lâ zo njinde naŋa amo kumi, ande miki uru kapaloŋo pa nanenŋu ngua ikura zo zo. Mine kala kaloŋo nŋa; ambo miki ma kaveta mine nâ lâ zo njine naŋa amo malawae nŋami tona, ande njinde ma ara ku ara ndo. Maro Kindeni iyaute miki piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Mine nde ara nana miki ma kamege ndo nana i kâ, aku kamakâsa nana kapaveta kuku vetâŋa arara ipatea pami njinde. ¹³Ijana tu Maro Kindeni tamwata uru ikai wurâta lâ miki taitu-taitu ilomi kalomi ikura zo rârâni. Igagati miki ilomi nana kapaveta kuku vetâŋa ndia i tamwata ilo papa njinde, aku i walo kaika ilami tona nana kaveta vetâŋa arara kie-kie njinde kâ.

¹⁴Taitu lâ zo ndia miki ma kaveta vetâŋa ara pinde, ande miki ma ilomi makisa nana ku kapawa ngua potomule nana, mine ndimo. ¹⁵⁻¹⁶Ambo miki ma kapaveta kuku vetâŋa arara njinde, ande miki ma kamo Maro Kindeni natu wukale sondo ndo, aku ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonŋe tia. Mao nâ, miki kamo lâ tâno njine kulu kunzi kiesaka tamwatanzi, nenzi vetâŋa potomule kie-kie. Andeta miki kamo katogo sinâla mine panzi, aku katula ngua nana via mao kâ pwataki panzi, itogo pitu isinala nia maa mine. Ambo miki ma kamo mine, njinenŋa lâ zo nana Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ, ande naŋa ma akura tu andeka nâ, nana tu nemi vetâŋa njinde ma itula pwataki tu wurâta jalae naŋa muŋga amakâsa nana aveta njinde, ande naŋa nŋandai aveta wurâta njinde koa tia nâ.

¹⁷Naŋa ao nemi kalo-tawana njinde ilâ pa Maro Kindeni itogo nanenŋu patarawâŋa mwasina. Ambo kinzi ma sipu naŋa pâta amâte, ande naŋa seenŋu kala ma ipânga itogo patarawâŋa mine tona, aku ma iveta wurâta njinde miki kaveta papa i tu ipânga kanaŋo. Ambo vetâŋa mine ma ipânga pana, ande naŋa ma andeka nâ, aku nanenŋu ndekâŋa njinde ma imâ pa miki rârâni. ¹⁸Mine nde ara nana miki kala ma ilomi ara ku kandeka kuku naŋa.

Paulo itu io Timoti ilâ pa Pilipai lawea

¹⁹Ambo Maro Ijalae Yesu Kirisi ma isâu pa naŋa, ande naŋa ilonŋu tu malawa tia ma ao Timoti imâ pami. Njinenŋa lâ zo nana i ma itaulo imâ kilo kâ, ande i ma itapâri pana nana miki kâ, aku i ne ngua njinde ma ipu tini kaika pa ilonŋu kalonŋu. ²⁰Timoti simbo nâ imo ilo taitu mao kuku naŋa, aku maka rua simboma rua nâ iloma ndo nana kasuka miki kâ. ²¹Tamâta pinde rârâni kalonzi loko nana warakanzi nenzi kekeleke nâ,

aku ɲandai ilonzi ɲana sikai kuleɲa pa Yesu Kirisi ɲga. ²²Andeta miki warakami kasama tu Timoti nde tamâta ara ndo. Miki kasama tu i uru isuka naɲa ɲana atula pâri ara kâ, itogo lâlu isuka tama mine. ²³Mine kala lâ zo ndia naɲa ma asama sondo ɲana vetâɲa mana ma muli ipâɲga pana, ande naɲa ilonɲu tu lâ zoni ndaina naɲa ma ao i imâ walele nâ pami. ²⁴Aku naɲa kalonɲu tawana tu Maro Ɔjalae ma isâu pa naɲa, aku ma ikai nzâla piti pana. Mine nde tini nâ naɲa warakâɲɲu kala ma amâ amora miki.

Paulo itu io Epafroditus kala ilâ pa Pilipai lawea tona

²⁵Andeta naɲa ilonɲu patewa tu ma ao ninda-nambwe Epafroditus itaulo imâ imo kumi kilo. I uru iveta wurâta ɲana itula pâri ara kâ kuku naɲa, aku uru imandi naɲa wanɲirâɲɲu lâ kazâɲa ɲine ilo. Miki muɲga kao i imâ pa naɲa ɲana ikai kuleɲa pana. ²⁶I ilo ɲalae tu ma imâ imora miki rârâni. Isama tu miki muɲga kaloɲo pâri tu pukoɲa ikai i kaika lâ. Mine kala i kalo loko ɲanami. ²⁷Mao nâ, muɲga pukoɲa ikai i kaika lâ, aku laiti ɲana imâte kâ. Andeta Maro Kindeni kalo sukâɲa ɲana i kâ, kala iveta tini ara kilo. Aku Maro Kindeni ne kalo-sukâɲa ɲinde imâ pa naɲa tona, ɲana tu isama mine; ambo Epafroditus ma imâte, ande naɲa ma ilonɲu malia ɲalae tina. Andeta tia. ²⁸Mine kala naɲa ilonɲu ndo tu ma ao i imâ pami. Ɔjineɲga lâ zo ɲana miki ma kamora i kilo, ande miki ma kandeka, aku naɲa wisinɲu ma puu ndue tini mwata. ²⁹Mine nde ara ɲana miki ma ilomi ndeka nâ ɲana kakai Epafroditus imo kumi, ikura kindi Maro Ɔjalae ne tamâta uru taveta panzi ninda-nambwe mine. Miki ma kapaneanzi tamâta ea uru siveta wurâta ikura Epafroditus iveta mine. ³⁰Ɔjana tu i uru ikai kuleɲa panzi Kirisi ne wurâta tamâta, aku pukoɲa isânda i kulu lâ wurâta ɲinde tini, kala laiti ɲana imâte kâ. Taitu i ɲandai ilo ɲalae koɲa ɲana tamwata tu ma imo ara ɲga. I ilo ɲana wurâta ɲinde miki muɲga kalua i, ɲana ikai niami ku isuka naɲa kâ. Mine nde miki ma kandeka ɲana kakai i imo kumi.

Kinda nenda kalo-tawana nâ iveta kindi tamo ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

3 ¹Ninɲu-nambwe wukale, naɲa atu aporo ɲgua tonɲe kilo pami, ɲineɲga nanenɲu ɲgua ɲine ma marumbu lâ. Miki kapaipa kuku Maro Ɔjalae lâ. Mine nde ara ɲana miki ma kamo kandeka nâ. Naɲa muɲga aɲgere ɲgua pinde imâ pami, andeta naɲa ɲandai tiniɲu pwâka ɲana aɲgere ɲguani ndaina imâ pami kilo, ɲana tu ɲgua ɲine nde ɲana ikatona nemi kalo-tawana kâ.

²Miki kapakatona sondo ɲananzi tamâta ɲinde uru siveta vetâɲa sakamao. Kinzi nde tamâta sakamao ndo, sitogonzi mbwâmbwa saka mine. Kinzi uru siporo ɲgua kaika tu miki rârâni ma kakai karae-veɲa

ne mâsi lâ tinimi, itogo nemi kalo-tawana ne kilala mine. ³Anga kindani nde tamo Maro Kindeni ne tamâta mao. Lâ zo ndia kinda tapanea i, ande i Koroani isuka nenda paneânga njinde. Kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, kala tandekana i nâ. Kinda njandai tandekana karaenda ne kelekele kaa kaa nga. ⁴Miki kalonjo nga; ambo karaenda ne kelekele ikura tu isuka kinda, ande naŋa warakângu ma amo tamâta ara ndo. Njana tu naŋa muŋga apolenzi tamâta rârâni njana apaveta kuku Juda nenzi mâsi kâ.

⁵Nanayoni naŋa nana ipaguguana apânga lâ, aku amo lee sânda taitu ilâ lâ, njineŋga sive karaengu ikura Juda nenzi mâsi mine. Naŋa nana-mama nde Isrel ngu tamwatanzi, aku kinzi rua sipânga lâ Benjamin ne vâsa ngu. Naŋa timbunŋu wa neŋgu sâko rârâni nde simo lâ Isrel ngu nâ. Aku naŋa muŋga amo lâ Parisai ngu kala apono muli sondo pa Juda nenzi ngua tukuŋa kiri-kiri rârâni. ⁶Lâ zo njinde, naŋa ilonŋu igagatina njana malia kie-kie alanzi tamâta njinde kalonzi tawana Yesu. Mao nâ, lâ zo njinde naŋa apaveta sondo ndo kuku Juda nenzi ngua tukuŋa ndoni. Naŋa aveta vetânga soki tonŋe lâ ngua tukuŋa nao, ande tia.

⁷Lâ zo njinde, naŋa kalonŋu tawana tu vetânga njinde rârâni nde kelekele njalae tina. Taitu kala njine naŋa ilonŋu ndo ikeno pa Yesu Kirisi. Mine nde naŋa asama tu vetânga njinde rârâni nde kelekele kaa nâ. ⁸Aku miki kalonjo nga; naŋa asama tu vetânga taitu nâ nde kelekele njalae tina, aku njinde nde vetânga njana asama nanenŋu Maro Njalae Yesu Kirisi kilala sondo kâ. Vetânga wa ilo-kalo pinde rârâni nde kelekele sugorai nâ. Naŋa ilonŋu tu apono muli pa Kirisi simbo nâ; mine kala apile nanenŋu ilo-kalo siŋga rârâni marumbuni lâ. Ilo-kalo siŋga kie-kie njinde nde itogo kina nâ, aku naŋa atambira lâ, njana tu ilonŋu tu asaŋa Kirisi ndindi nâ ⁹ku apaipa ndo kuku i. Muŋga naŋa apaveta kuku ngua tukuŋa rârâni, aku lâ zo njinde naŋa atu naŋa warakângu neŋgu vetânga ma ivetana apânga ilonŋu mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Taitu kala njine naŋa apile ilo-kalo soki-soki njinde lâ. Naŋa kalonŋu tawana Yesu Kirisi, aku nanenŋu kalo-tawana njinde nâ iveta naŋa apânga ilonŋu mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. I ipatea nzâla tonŋe njana kinda ma tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i tamwata nao, aku njinde nde nzâla njana tao nenda kalo-tawana ilâ pa Kirisi kâ.

¹⁰Naŋa ilonŋu pa kelekele njine nâ; naŋa ilonŋu ndo tu asama Yesu Kirisi kilala sondo. Naŋa ilonŋu tu i ne walo kaika ma ikeno pa naŋa, waloni ndaina ikai lâ zo njinde imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo. Naŋa ilonŋu tu ma akai nâna kie taituni ikura i muŋga ikai mine. Aku naŋa ilonŋu tu ma apu kiesaka ne ilo-kalo tava ne vetânga rârâni pâta imâte, itogo Kirisi muŋga imâte njana izavaru kiesaka mine nâ. ¹¹Ambo naŋa ma aveta mine, ande naŋa kalonŋu tawana tu muli nga Maro Kindeni ma ipaŋo naŋa lâ mateŋa nianzi, aku naŋa ma amo viâŋgu kuku i.

Paulo uru imakâsa ŋalae ŋana ilâ ipâŋga lâ keru

¹²Naŋa ŋandai aporo tu naŋa aveta vetâŋa ara rârâni marumbu lâ ŋga. Aku naŋa ŋandai aporo tu naŋa amo tamâta ara ndo. Taitu ikura zo rârâni naŋa amakâsa ŋalae tina ŋana apaveta kuku vetâŋa arara Yesu Kirisi muŋga ipatea pa naŋa ŋinde, lâ zo ŋinde igagati ilonŋu kalonŋu ŋana apono muli pa i kâ. ¹³Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ŋandai aporo tu naŋa apaveta sondo ndo kuku vetâŋa arara ŋinde ŋga. Andeta naŋa uru aveta vetâŋa taitu ŋine; naŋa apu muliŋgu pa zo muŋgâŋa ne kelekele rârâni, aku amakâsa ŋalae tina ŋana aveta vetâŋa ara nâ lâ zo muli-muli. ¹⁴Ŋinde itogo naŋa apalilu kaika naonŋu sondo pa keru ŋana akai kulu kâ. Kulu ŋinde nde via mao lâ samba lawea, viani ndaina Maro Kindeni ipatea pa naŋa, ŋineŋga Yesu Kirisi itula pwataki pana lâ.

¹⁵Kinda tamâta pinde nenda kalo-tawana nde ipâŋga ŋalae lâ, kala taponu muli mao nâ pa Yesu Kirisi. Ara ŋana kinda ŋine taitu-taitu ma tapalilu sondo pa keru, ikura kala ŋine natula pami mine. Aŋga miki tamâta pinde, ambo nemi ilo-kalo nde ikenu piti lâ nanenŋu ilo-kalo mine, ande ara, Maro Kindeni ma itula ŋine pwataki pami, ŋana nemi ilo-kalo ma ipâŋga sondo kâ. ¹⁶Taitu ara ŋana kinda rârâni taitu-taitu ma taponu muli sondo pa ŋgua mao kinda muŋga takai ŋinde.

¹⁷Niŋgu-nambwe wukale, ara ŋana miki ma kapaveta kuku nanenŋu vetâŋa rârâni. Miki ma kakai wulitia ŋana kaveta mine kâ ndimo. Miki ma kalomi ŋgere sondo ŋana tamâta pinde nenzi vetâŋa, kinzi ŋinde uru sipaveta kuku vetâŋa arara maka muŋga katula pami ŋinde. ¹⁸Andeta tamâta rârâ sipaveta kuku vetâŋa potomule nâ, aku ŋinde itogo kinzi sikai kazâŋa pa Kirisi ne mateŋa lâ kâi popole tini. Naŋa muŋga aporo mbwaniŋgu rârâ pami ŋana nenzi vetâŋa ŋinde kâ, kala ŋine aporo pami kilo, aku matâŋgu sulu ndue. ¹⁹Kinzi sindeka ŋana kelekele ndia warakanzi nâ karaenzi wa ilonzi ipatea panzi ŋinde, aku nenzi ilo-kalo soki ŋinde nde itogo nenzi maro mwasina. Ikura zo rârâni kinzi ilonzi pa tâno ŋine ne vetâŋa wa kelekele nâ. Kinzi sindeka ŋana siveta vetâŋa potomule pinde, aŋga kinda mainda ŋana vetâŋa kie mine kâ. Mine kala Maro Kindeni ma muli izavarunzi tamâta ŋinde lâ yâa ŋalae ne mbâa ilo.

²⁰Aŋga kinda niânda sondo nde samba lawea, aku uru tao tininda pa Maro ŋalae Yesu Kirisi, ina nenda Yautâŋa Tamwata, ŋana i ma ipile samba ku indue imâ. ²¹Ŋineŋga Kirisi ma ikai tamwata ne walo kaika, ku ma ilele karaenda kaa ŋine ku iveta ipâŋga karae wasaseki, itogo i tamwata karae ara ndo mine. I ne walo ndaina nâ ivila i ŋana ikai maro pa kelekele ndoni.

Kinda ma tapaveta kuku vetâŋa wa ilo-kalo ara nâ

4 ¹Mine nde niŋgu-nambwe wukale, miki ŋinde muŋga kapaipa kuku Yesu Kirisi, ara ŋana miki ma kalomi ŋgere sondo ŋana nanenŋu

ngua njine rârâni, aku kamandi kaika. Ninggu-nambwe wukale, naŋa ilonngu ndo keno pami, aku ilonngu njalae tu amâ amo kumi kilo. Miki uru kaveta ilonngu ndeka njalae, aku miki kamo katogo nanenngu wurâta kanajo mine.

²Miki rua Yuodia kuku Sintike rua, miki kaloŋo njga; miki taine rua nde kaponu muli pa Maro Njalae lâ, kala kamo nambwe nambwe. Mine nde ano kaika pami tu miki ma kamo tava ilomi kalomi taitu nâ.

³Aŋga noko,^a nokoni kala uru kuveta wurâta ara ndo kuku naŋa, ande naŋa ilonngu tu noko ma kusukanzi taine rua njinde tu nenzi nânâo ma marumbu kâ. Kinzi rua muŋga siveta wurâta njalae kuku naŋa njana kaveta pâri ara ilâ isala nia ndoni. Aku Klemen tavanzi tamâta pinde, kinzi njinde rârâni kala muŋga siveta wurâta kuku naŋa njana katula pâri ara kâ tona. Kinzi tamâta njinde rârâni njanzi nde ikeno lâ Maro Kindeni ne pepa njana via kâ tini.

⁴Miki kapaipa kuku Maro Njalae lâ. Mine nde ara njana miki ma kamo kandeka nâ ikura zo rârâni. Naŋa aporo njguani njaina kilo mine tu miki ma kamo kandeka nâ. ⁵Ara njana miki ma kamo mwasa nâ lâ tamâta rârâni naonzi. Miki kalomi njgere sondu njga; Maro Njalae ne zo njana itaulo imâ kilo kâ nde imâ ipânga laiti lâ. ⁶Miki ma kalomi loko njana sâ tonje ndimo. Ikura zo rârâni miki ma kakai noŋa pa Maro Kindeni, aku kano pa i tu ma ivilami njana kelekele ndia ikeno pami tia. Aku miki ma kawami ndaŋge papa i tona njana ne pavilâŋa njinde kâ. ⁷Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ne wisi-pisi ma ikatona nemi ilo-kalo sondu ndo, njana tu miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Maro Kindeni ne wisi-pisi nde njalae ndo, kala kinda tamâta takura njana tasama njinde kilala sondu, ande tia.

⁸Ayo, ninggu-nambwe wukale, kaloŋo njga. Ikura zo zo, miki ma kalomi njgere njana vetâŋa ara nâ, vetâŋa njinde kinzi tamâta sondu ilonzi ara papa. Naŋa aporo njana vetâŋa kie mine; vetâŋa mao, aŋga vetâŋa ndia tamâta ara simege njana, aŋga vetâŋa sondu ndo, aŋga vetâŋa zuzuli, aŋga vetâŋa ngau, aŋga vetâŋa ndia tamâta sondu sindeka njana. ⁹Naŋa muŋga atula ngua pami njana vetâŋa ara pinde kâ, aku matami kamora naŋa aveta vetâŋa ndainani. Ara njana miki ma kamo kapaveta kuku vetâŋa rârâni njinde muŋga apananami ku atula pami. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ande ma imo kumi.

**Paulo kawa ndaŋge panzi Pilipai ngu muŋga sio
mbumbu imâ papa i itogo nenzi wisi-ara mine**

¹⁰Naŋa amo, amo lee, njinennga miki kasânda nzâla njana kasuka naŋa kilo kâ. Mine kala nanenngu ndekâŋa wa paneâŋa ilâ pa Maro Njalae. Mao

^a 4:3 Ilo-kalo tamâta pinde situ Paulo iporo ngua njine pa tamâta tonje, i ŋa tu Sisigus.

nâ, muŋga miki ilomi ŋana naŋa kâ, taitu nzalami tonje ikeno ŋana kasuka naŋa kâ, ande tia. ¹¹Miki ma ilomi tu naŋa ilonju pa kelekele pinde kâ, aku ŋana duvi ŋinde kâ aporo ŋgua mine pami, mine ndimo. Nanenju ŋgua ŋinde ne duvi mine tia. Naŋa apanâna sondo lâ ŋana amo tava wiŋju pisi nâ. Mine kala, ambo vetâŋa tonje ma imâ ipâŋga pana, ande naŋa ilonju ara nâ. ¹²Zo pinde naŋa amo sugorai ndo, aŋga zo pinde nanenju kelekele rârâ ŋinde nde ikeno pana. Andeta naŋa apanâna sondo lâ. Mine kala, ambo kapwâŋju pupuro tâku putole ipuna tâku, ambo nanenju kelekele rârâ keno pana tâku tia tâku, ande naŋa ilonju ara nâ ikura zo rârâni wa nia ndoni wa. ¹³Kirisi uru walo kaika ilua naŋa. Mine kala lâ zo ŋana vetâŋa ndia imâ ipâŋga pana, ande naŋa akura tu amandi kaika nâ.

¹⁴Andeta miki kaveta kemi ara ndo pa naŋa lâ. Miki kasama tu malia pinde isânda kulunju lâ, aku ilomi tu kasuka naŋa ŋana akale malia ŋinde kâ. ¹⁵Andeta ŋinde nâ tia; miki Pilipai ŋgu, miki warakami kasama tu muŋga, lâ zo ŋinde naŋa apile Masedonia tâno ku alâ pa nia pinde, ande miki simbomi nâ kasuka naŋa. Naŋa aporo ŋana zo ŋinde pâri ara ipâŋga wasaseki pami. Miki warakami nâ kasuka naŋa ŋana mbumbu kâ. Ŋju tonje iveta kie mine pa naŋa, ande tia. ¹⁶Aku lâ zo ŋinde naŋa amo Tesalonaika lawea tona, ande naŋa amo sugorai ŋana kelekele pinde kâ, andeta miki kao mbumbu imâ pana mbwanimi rârâ. ¹⁷Naŋa ilonju ŋalae koŋa ŋana akai mbaliŋa kâ, ande tia. Naŋa ilonju tu miki ma kasenge vetâŋa ara pinde ilâ kuku vetâŋa ara muŋga kaveta ŋinde, ŋana Maro Kindeni ma itu kulu pami kilo ŋana nemi vetâŋa ara ŋinde. ¹⁸Kala ŋine naŋa akai mbumbu ŋinde lâ, aku ikurana. Mao nâ, mbumbu ŋinde nde ŋalae tina, kala pinde keno pa naŋa yo. Epafroditus nde ikai wisi-ara ne kelekele kie-kie ŋinde miki kapatea pana, aku ikai imâ ilua naŋa lâ. Mine kala lâ zo ŋine naŋa aroto ŋana kelekele pinde, ande tia. Miki nemi wisi-ara ŋinde nde itogo patarawâŋa miki kao ilâ pa Maro Kindeni mine. Patarawâŋa ŋinde ne kuwae nde ara ndo, aku Maro Kindeni indeka ŋana patarawâŋa kie mine. ¹⁹Aŋga nanenju Maro Kindeni, ina mbaliŋa warika, ma isukami ŋana kelekele ndia ikeno pami tia ŋinde rârâni. Miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku inani ma kelekele arara ŋinde ilami.

²⁰Ara ŋana zo rârâni kinzi tamâta rârâni ma sipanea nenda Maro Ŋalae Kindeni sisuka i ŋa kâki, ina kinda Tamânda. Mao.

Paulo kawa kari ara panzi kalo-tawana tamâta simo Pilipai lawea

²¹Naŋa kawâŋju kari ara pa miki Maro Kindeni ne tamâta rârâni taitu-taitu, miki ŋinde kao nemi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi. Nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde simo ŋai kuku naŋa, aku kinzi kala kawanzi kari ara pami. ²²Maro Kindeni ne tamâta pinde simo lawea ŋine, aku kinzi rârâni kala kawanzi kari ara pami. Kinzi pinde uru sikai wurâta lâ Koipu Ŋalae Kaisara ne luma, aku kinzi ŋinde ilonzi ŋalae tu naŋa ma aporo nenzi kari ara pami.

²³Maro Ŋalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo kuku miki rârâni taitu-taitu.